

Джек Лондон

Рогозката на Макалоа

За разлика от жените в повечето топли страни хавайките не се състаряват бързо и остават красиви дори на старини. Всеки, който има опит в която и да е част на света освен в Хаваите, би дал най-много петдесет години на жената, седнала под дървото хау, а тя нито беше гримирана, нито се опитваше да прикрие някак разрушителната работа на времето. Но децата ѝ, внуците ѝ и Роско Скандуел, за когото беше омъжена от петдесет години, знаеха много добре, че е на шестдесет и четири години, а на двадесет и втори юни ще навърши шестдесет и пет. Но тя изглеждаше много по-млада, при все че четеше списанието си с очила, които току сваляше, щом решише да хвърли поглед към моравата, където играеха дечурлигата.

Имаше нещо благородно в нея – благородно като старото, голямо колкото къща дърво, под което тя седеше, сякаш наистина беше в къща – такъв простор и уют имаше под сянката на неговата корона; благородно като моравата – този скъп зелен килим, който се простираше пред не по-малко благородното, красиво и скъпо жилище. През завесата от високи палми откъм брега проблясваше океанът – синият му цвят отвъд рифа преминаваше в индигов към хоризонта, а при самия риф блестеше цяла гама от ясписови, изумрудени и турмалинови краски.

Това беше само една от многото къщи на Мартз Скандуел. Градското ѝ жилище между първия и втория фонтан на Нуану Драйв, на няколко мили от Хонолулу, беше същински дворец. Стотици гости се бяха наслаждавали на удобствата, които предлагаша къщата ѝ в планината Танталус, тази на вулканичния склон, планинската ѝ вила (маука), морската ѝ вила (макаи) на най-големия от островите, по (И тази къща – тук в курорта Уайкики – не отстъпваше на останалите по красота, благородство и Разходи за поддържането, ѝ. Ето че и сега две япончета подкастрияха китайските рози, трето сръчно подрязваше дългия жив плет от нощни кактуси, които скоро щяха да пуснат своите тайнствени нощни цветове. Японец лакей в безупречно бял памучен костюм излезе от къщата с приборите за чай, следван от японка в кимоно, красива и лека като пеперуда. Грабнала в ръка няколко хавлии, друга прислужница японка прекосяваше поляната право към къпалнята, откъдето вече излизаха децата с бански костюми. По-нататък, под палмите край морето, две китайски гувернантки с дълги, черни плитки и в красива национална носия – бели йешони¹ и тесни дълги панталони – наглеждаха по едно бебе в количка.

И всички тези слуги, гувернантки и внуци бяха на Марта Скандуел. Неин беше и цветът на кожата у внуците ѝ – тоя цвят, добит от

хавайското слънце, който не можеш да сбъркаш с никой друг. Децата бяха само една осма или една шестнайста хавайци, което значи, че в жилите им течеше седем осми или петнайсет шестнайсти бяла кръв, но тя не можеше да заличи златистокафявия загар на Полинезия. Но и в този случай само опитен наблюдател би се досетил, че тия палави дечурлига не са чистокръвни бели. Дядо им, Роско Скандуел, беше бял; Марта – три четвърти бяла; синовете и дъщерите им – седем осми бели; внуците – петнайсет шестнайсти или седем осми в случаите, когато бащите или майките им бяха встъпвали в брак с такива. Като самите тях. Родът беше отличен и по мъжка, и по женска линия: Роско беше пряк потомък на пуритани от Нова Англия, а Марта произхождаше – също по права линия – от рода на хавайски вожд, чиито деди са били възпявани в песни хиляди години преди усвояването на писменото слово.

Пред къщата спря автомобил и от него слезе жена, на вид не повече от шестдесетгодишна, която прекоси моравата с чевръста походка на запазена четиридесетгодишна жена, макар че всъщност беше навършила шестдесет и осем. Марта стана да я посрещне и двете се прегърнаха и целунаха в уста с чисто хавайска сърдечност – лицата и всичките им движения красноречиво говореха за преливащите у

—
1 Женска връхна дреха с три четвърти дължина без ревери. Б. пр.

тях искрени чувства. Чуваха се само възклицания като „сестрице Бела“, „сестрице Марта“, примесени с несвързани въпроси за здравето, за този чичо, онзи брат или едикоя си леля, докато най-сетне първото вълнение от срещата премина и с насълзени от умиление очи двете седнаха една срещу друга на масата с чая. Човек би рекъл, че не са се виждали години наред. А всъщност раздялата им бе траяла само два месеца. При това едната беше на шестдесет и четири години, а другата на шестдесет и осем. Но не забравяйте, че в гърдите на всяка от тях биеше четвъртинка хавайско сърце, сгрято от много слънце и много обич.; Децата се устремиха към леля Бела като вълни към бряг и след като тя щедро ги награди с целувки и прегръдки, се върнаха с гувернантките си на моравата.

– Реших да прекарам няколко дни тук край морето – пасатите вече стихнаха – обясни Марта.

– Та ти си вече от две седмици тука – усмихна

се мило Бела на по-малката си сестра. – Научих от Едуард. Посрещна ме на пристанището и като занастоява да отида най-напред да видя

Луиза, Дороти и първото му внуче. Той просто душа дава за него.

– Боже мой! – възкликна Марта. – Две седмици! Как хвърчи това време!

– Къде е Ани? Ами Маргарет? – попита Бела.

Марта сви широките си рамене, изразявайки по този начин своята голяма, снизходителна обич към вече не младите, но лекомислени дъщери, които по цял следобед оставяха децата си под нейните грижи.

– Маргарет е на събрание на Дружеството по залесяване – намисли ли са да засадят дръвчета и китайски рози по двете страни на Кулакуа авеню – каза Марта. – Пък ние ще изхабиме автомобилни гуми за осемдесет долара, за да събере седемдесет и пет долара за английския Червен кръст, нали днес плащат членския си внос.

– Роско сигурно тържествува – рече Бела и забеляза как очите на сестра ѝ светнаха гордо. – Още в Сан Франциско научих за първите дивиденти на компанията „Хула“. Помниш ли, че когато акциите струваха по седемдесет и пет цента, вложих хиляда долара за децата на бедната Аби и казах, че ще продам акциите, ако се покачат на десет долара.

– И всички се Смееха на тебе и на всеки, който купуваше от тия акции. Но Роско знаеше какво върши. Сега вървят по двадесет и четири долара.

– Аз продадох моите по радиото, от парахода – по двадесет долара – продължи Бела. – И сега Аби шие тоалет след тоалет. Ще заминава с Мей и Тутси за Париж.

– Ами Карл? – попита Марта.

– О, той ще следва в Нелекия университет...

– Който отдавна би завършил, ако ти... Впрочем много добре знаеш – подхвърли Марта.

Бела призна вината си – тя все се канеше да издържа в университета сина на училищната си другарка – и добави добродушно:

– Все пак не е ли по-добре да се издържа с акциите на „Хула“? Може дори да се каже, че ще го издържа Рооко, нали, когато купувах акциите, се доверих на неговия здрав разум. – Тя се огледа бавно и очите ѝ сякаш поемаха не само красотата, уюта и покоя на всичко, върху което се спираха, но и красотата, уюта и покоя на другите оазиси като този, разпръснати по островите. После въздъхна доволно и добави: – Нашите мъже ни създадоха богат живот със зестрите, които им донесохме.

– И щастлив... – допълни Марта и, кой знае защо, млъкна изведнъж.

– И щастлив за всички освен за сестра ви Бела – завърши

добродушно мисълта ѝ Бела.

– Не сполучи ти с този брак – каза тихо Марта, изпълнена с нежност и съчувствие. – Беше още толкова млада. Що му трябваше на чичо Робърт да бърза да те жени.

– Бях едва деветнадесетгодишна – съгласи се Бела. – Но Джордж Кастнър в нищо не е виновен. Я виж какво направи за мен той от гроба. Чичо Робърт постъпи умно. Знаеше, че Джордж е далновиден, енергичен и упорит. Още тогава, преди петдесет години, Джордж разбра колко пари могат да донесат водите на Наала – тогава, когато никой не ценеше тези води. Хората мислеха, че се хвърля да купува земи за пасбища. А той купуваше бъдещата вода за този край – и сама знаеш как преуспя. Понякога ме хваща срам, като си помисля какви доходи имам сега. Не, каквото и да говорим, Джордж: няма вина, че бракът ни не провървя. Ако не

беше умрял, и до ден днешен бих могла да съм щастлива с него, убедена съм в това. – Тя бавно поклати глава. – Не, вината не е негова. Той не е виновен. Дори аз. И ако все пак някой е виновен... – усмихна се тъжно и ласкаво и така смекчи впечатлението от това, което се готвеше да каже – ако все пак някой е виновен, това е чичо Джон.

– Чичо Джон! – ахна Марта, изумена.

– Щом търсим виновника, аз бих казала чичо Робърт. от къде на къде чичо Джон! Бела само се усмихна в отговор.

– Та нали чичо Робърт те накара да се омъжиш за Джордж Кастнър! – държеше на своето сестра и.

– Безспорно – кимна глава Бела. – Само че

всичко се свежда не до мъжа, а до един кон. Поисках от чичо Джон да ми даде един кон и той ми даде.

Така се случи всичко.

Настъпи мълчание, пълно с недоизречени мисли и тайни; и докато Марта Скандуел се вслушваше в гласовете на децата и в тихото гълчене на гувернантките, които се връщаха от плажа, изведнъж усети, че цяла потръпва от дръзка решителност. Тя прогони децата с махване на ръка.

– Бягайте, сладките, бягайте. Баба и леля Бела имат да си говорят нещо.

Високите, звънки детски гласчета постепенно утихнаха към другия край на поляната, а Марта със

свито сърце се взираше в скръбните следи, които известна, полувековна печал бе оставила по лицето на сестра ѝ. Защото близо петдесет години вече наблюдаваше тези следи. Като подтисна в себе си райската

мекота и плахост, тя се осмели да наруши полувековното мълчание.

– Бела – подзе Марта, – ние нищо не знаем. Ти никога нищо не си казвала. Но толкова често, толкова често се чудехме...

– И нищо не питахте – промълви Бела с благодарност.

– Но сега най-после питам. Вече сме пред залеза. Чуй ти! Понякога ми става страшно, като си помисля, че това са внуците ми, моите внуци – а самата аз сякаш до вчера бях волна, безгрижна девойка, яздох коне, къпех се в големия прибор, събирах раковини при отлив и се надсмивах над десетина обожатели. Сега, когато вече залазваме, нека забравим всичко освен едно – че ти си моя скъпа сестра, а аз – твоя.

В очите и на двете имаше сълзи. Бела очевидно се готвеше да заговори.

– Ние мислехме, че вината е у Джордж Кастнър – продължи Марта, – а за подробностите можехме само да гадаем. Той беше студен човек. Ти – хавайка с гореща кръв. Може и да е бил груб. Уолкот винаги казваше, че той сигурно те бие. ...

– Не, не! – прекъсна я Бела. – Джордж Кастнър никога не е бил нито груб, нито жесток. Понякога дори ми се искаше да е такъв. Но той нито веднъж не е посегнал да ме удари. Нито веднъж не е вдигнал ръка срещу мен. Нито веднъж не ми е повишавал тон. Нито веднъж, вярваш ли? Моля те, сестрице, повярвай ми – никога не сме повишили глас, никога не сме се скарали. Но тази негова къща – нашата къща – в Наала беше цялата сива. Всичко в нея беше сиво, студено и мъртво. А в мене блестяха всичките багри на слънцето и земята, на моята кръв и кръвта на дедите ми. Беше ми много студено, сиво и студено с този студен и сив мой съпруг. Ти знаеш, Марта, че той беше целият сив. Сив като портретите на Емерсън, които имахме в училище. Дори кожата му беше сива. Никога не хващаше загар, макар че по цели дни яздеше при слънце и вятър. И отвътре беше тъй сив, както и отвън.

А аз бях едва деветнадесетгодишна, когато чичо Робърт реши да ни ожени. Какво разбирах аз? Чичо Робърт поговори с мене. Обясни ми, че богатствата и земите на Хаваите постепенно преминават в ръцете на белите; че имененията на хавайските вождове се изплъзват през пръстите им. Каза ми, че когато знатни хавайки се омъжат за бели, имененията им, под ръководството на белите мъже, се увеличават и процъфтяват. Напомни ми как дядо Уилтън получил в зестра неплодните земи на баба Уилтън, а после разширил имението си и създал ранчото в Килохана. . .

– Още тогава то отстъпваше само на ранчото на Паркър – каза гордо Марта.

– Каза ми още, че ако баща ни е бил предвидлив като дядо, половината от Паркъровите земи са щели да се присъединят към Килохана и тогава това ранчо щяло да стане най-богатото на Хаваите. Той ми каза, че цените на месото никога, никога няма да паднат. И че бъдещето на Хаваите е в захарта. Това беше преди петдесет години и ето че той се оказва повече от прав. Освен това чичо Робърт казваше, че Джордж Кастнър вижда далеч и ще стигне далеч, че ние сме много сестри, а земите на Силохана се полагат по право на братята, та ако се омъжа за Джордж, бъдещето ми ще бъде от сигурно по-сигурно.

Бях деветнадесетгодишна. Тъкмо се бях завърнала от Кралското училище – тогава нашите момичета още не ходеха да се учат в Щатите. Ти, сестрице, беше една от първите, които получиха образованието си в Америка. Какво разбирах аз от Любов, от мъже, камо ли пък от брак? Всички жени се омъжват, мислех си. Това е тяхното предназначение в живота. Мама, баба – всички се бяха омъжили. И моето предназначение в живота беше да се омъжа за Джордж Кастнър. Така казваше и чичо Робърт, а аз знаех, че той е много умен. И тага отидох да живея с моя мъж в онази сива къща. Ти я помниш. Никакво дръвче нямаше наоколо,

Само хълмисти пасбища, високи планини отзад, а долу морето; и вятър – вятър, който духаше и от север, и от юг, и от югозапад. Но аз не бих обърнала внимание, както не обръщяхме внимание на това в Килохана, ако домът ми и мъжът ми не бяха така сиви. Живеехме сами. Той управляваше в Наала земите на Гленови, които се бяха прибрали от Шотландия. Хиляда и осемстотин долара годишно плюс крави, коне, пастири и дом за живеене – ето, какво получаваше. – За ония години не е било малко – забеляза Марта.

– Но за работата, която вършеше Джордж Кастнър, беше много малко – възрази Бела. – Живях с него три години. Как една сутрин не стана по-късно от четири и половина! До дън душа беше предан на господарите си. Нито веднъж не ги излъга дори с едно пени, не жалеше време и сили в работата. Може би тъкмо затова животът ни беше толкова сив. – Но слушай, Марта, от тези хиляда и осемстотин долара всяка година слагаше настрана хиляда и шестотин. Представяш ли си? Двамата живеехме: с двеста долара годишно. Добре, че не пиеше и не пушеше. От тези пари се и обличахме. Аз сама си шиех роклите. Можеш да си ги представиш. Дърва за горене ни носеха, но цялата останала работа вършех аз. Готвех, печех, перях...

– Ти, която още от рождение си била обградена от слуги! – съжали я Марта. – В Килохана имяхме най-малко цяла рота.

– Но най-ужасното беше това голо, гладно, оскъдно съществуване! – повиши глас Бела. – С един фунт кафе трябваше да изкарвам не знам колко време! Нова метла не се купуваше, докато от старата не останеше само кочанът! И вечно говеждо! Прясно или сушено – сутрин, обед, вечер! И овесена каша! Оттогава не съм сложила в уста ни овесена, ни някаква друга каша.

Тя стана изведнъж, направи няколко крачки и вперил невидещ поглед в многоцветното море, докато се успокои. След това се върна на стола си с онази великолепна, уверена, грациозна, благородна походка, от която никакъв примес не може да лиши хавайката. С тънката си и светла кожа Бела Кастнър много приличаше на бяла жена. Но високата гръд, гордо вдигнатата глава, продълговатите кафяви очи под полуспуснатите клепки и царствено извитите вежди, нежните очертания на малката уста, която и досега – след шестдесет и осем години – говореше за сладостта на нейните целувки – всичко това създаваше образа на една дъщеря на древните хавайски вождове, който се бе изявил напълно въпреки смешението с бели. По-висока от сестра си, Бела като че ли имаше и по-царствена осанка.

– И да ти кажа, ние се прославихме като негостоприемни хора – засмя се Бела почти весело. – От Наала до най-близкия покрив имаше много мили. Закъснели или застигнати от буря пътници се отбиваха понякога да пренощуват у нас. Ти знаеш как посрещаха, как посрещат и сега гости в големите чифлици. А ние ставахме за смях. Какво ни интересува мнението на хората – казваше Джордж. – Те живеят ден за ден. След двадесет години, Бела, ще дойде Нашият ред. Тогава те все още ще бъдат там, където са днес, и ще имат нужда от нас. Тогава ще трябва да ги храним, те ще имат нужда

от това – и ние ще ги храним добре; защото ще бъдем богати, Бела, не смея да ти кажа колко богати. Аз си зная работата, а ти трябва да имаш вяра в мене.

И Джордж се оказа прав. Той не доживя да види това, но след двадесет години моят месечен доход възлизаше на хиляда долара. А колко е сега,

не зная, ей богу! Но тогава бях на деветнадесет години и казвах на Джордж: „Сега! Сега! Ние живеем сега. След двадесет години може би няма да ни има. Нужна ми е нова метла. И има по-добро по-качествено кафе, което струва само два цента повече от тази помия, дето я пием. А защо да не мога да си опържа яйца с масло – сега? О, как ми се иска да имам поне една нова покривка за маса. Ами чаршафите ни! Срам ме е да

покаяня някого да преспи у дома, добре, че гости рядко се решават да се отбият.“ „Имай търпение, Бела – отвръщаше . – Много скоро, само след няколко години, тези, които сега се гнусят да седнат на трапезата ни или да легнат на нашата постеля, ще се гордеят да получат покана от нас – ако дотогава са живи. Помниш как умря лани Стийвънс – той си живееше леко и безгрижно, приятел беше на всекиго, освен на себе си. Ония от дружеството трябваше да поемат разносните по погребението, защото той не остави нищо освен дългове. И колко още вървят по този път. Ето, дори брат ти Хал. Ако продължава

така, и пет години няма да живее още, а колко неприятности създава на чичовците си. АМИ принц илолило. Гледам го, носи се на коня със свита от десет хавайци безделници – все здрави момчета, първо-добре ще е да поработят и се погрижат за бъдещето си, защото Лилолило никога, никога няма да стане крал на Хаваите. Няма да доживее да стане крал.“

Джордж беше прав. Хал умря. Принц Лилолило остана. И все пак Джордж не излезе съвсем прав. който нито пиеше, нито пушеше, който се бой да не му се откъснат ръцете, ако те притисне силно, да не загуби секунда в някоя целувка, който неизменно ставаше преди първи петли и лягаше, преди да е изгоряла и една десета от газта в лампата, той, който съвсем не мислеше да умира, умря по-рано и от Хал, и от принц Лилолило.

„Имай търпение, Бела – казваше ми чичо Робърт. – Джордж Кастнър е човек с бъдеще. Добър мъж съм ти избрал. Твоите сегашни лишения са лишения по пътя към обетованата земя. Хавайците няма вечно да управляват Хаваите. Както им се изплъзват имотите из ръцете, тъй ще им се изплъзне и властта. Политическата власт и владееенето на земята са неделими. Предстоят големи промени и преобразования, никой не знае какви и колко, но-едно е ясно: в края на краищата белите ще вземат и земята, и властта. И тогава ти ще бъдеш най-знатната жена на островите – сигурен съм в това, защото съм убеден, че Джордж Кастнър ще управлява Хаваите. Така е съдено. Винаги става така, когато белите се сблъскат с по-слаби раси. Аз, чичо ти Робърт, който съм наполовина хаваяец, наполовина бял, знам какво говоря. Имай търпение, Бела, имай търпение.“

„Скъпа ми Бела“ – казваше чичо Джон; и аз. разбирах колко нежност към мене таи в сърцето си. Слава богу, той никога не ме съветваше да бъда търпелива. Досещаше се. Беше много умен. Беше сърдечен и човечен, а затова и по-умен от чичо Робърт и Джордж Кастнър – те

търсеха земното, не възвишеното, водеха сметки в дебели книги, а не брояха ударите на сърцето, което бие ведно с друго сърце, редяха колони от числа, а не помисляха за любовните погледи, думи и ласки. „Скъпа ми Бела“ – казваше чичо Джон. Досещаше се. Ти си чувала, че той е бил възлюбеният на принцеса Наоми. И ѝ е останал верен. Любил е само веднъж. Говореха, че след смъртта ѝ станал малко особен. Така си и беше. Любил е веднъж и завинаги. Помниш ли онази забравена стая в Килохана, в която влязохме чак след смъртта му и видяхме, че там е направил олтар на принцесата? „Скъпа ми Бела“ – не ми казваше нищо повече, но аз знаех, че той се досеща.

А бях само на деветнадесет години, с горещо хавайско сърце, въпреки трите четвърти бяла кръв, и не знаех нищо друго освен детските години, прекарани сред разкоша на Килохана, Кралското училище в Хонолулу, сивия ми мъж в Наала с неговите сиви разсъждения, трезвост и пестеливост и двамата ми бездетни чичовци – единия с хладен проникателен ум, другия – с разбито сърце и вечни мечти по мъртвата принцеса.

Ти само си представи този сив дом! А аз бях израснала сред безгрижието, удоволствията, вечния смях и радостите на Килохана, на Мада, на Пууваа! Помниш в какъв разкош живеехме по онова време. И ще повярваш ли, можеш ли да повярваш, Марта, че единствената шевна машина, която имах в Наала, беше от тези, донесени от първия мисионер – малка, съвсем разнебитена и при това ръчна? На сватбата чичо Робърт и чичо Джон подариха на мъжа ми по пет хиляди долара. Но той ги помоли да пазят това в тайна. Знаехме само четиримата. И докато аз сама шиех евтините си рокли на тая разнебитена машина, Джордж купуваше с парите земи – знаеш къде, по високите места, – купуваше малки участъци и всеки път отчаяно се пазареше като последен бедняк. А сега само каналите ми носи четиридесет хиляди на година.

Но струваше ли си всичко това? Аз гладувах, Поне веднъж да бе ме притиснал до задушаване в ръцете си! Поне веднъж да ми бе отделил един тен и да забрави работата и своя дълг пред господарите! Понякога ми идваше да крещя или да плисна в лицето му паницата с тая вечна каша, или пък да разбия на пух и прах тая шевна машина и да танцувам хула върху останките ѝ – само и само да го накарам да избухне, да излезе от кожата си, да бъде човек, да бъде звяр, ако ще, но да бъде жив, а не някакъв сив, бездушен истукан. Скръбното изражение изчезна от лицето на Бела тя се разсмя искрено и весело при тези спомени. – И когато бивах в такова настроение, той ме поглеждаше със сериозен вид, проверяваше сериозността ми, поглеждаше езика ми, препоръчваше ми с

сериозен тон рициново масло и ме караше да си легна рано и да си сложа топли тухли, уверявайки ме, че на сутринта ще се чувствавам по-добре. О, това лягане рано! Цяло събитие беше да се заседим до девет часа. Обикновено си лягахме в осем. За икономия на газ. В Наала обяд не се полагаше – а помниш в Килохана каква голяма трапеза слагаме на обед? Но с Джордж само вечеряхме. После той сядаше до лампата от единия край на масата и цял час четеше стари списания, взети от някого, а аз, седнала насреща му, кърпех чорапите и бельото му. Винаги носеше евтини, долнокачествени неща. Легнеше ли си, лягах и аз. Нима можехме да си позволим такова разточителство – лампата да гори само за един. И винаги си лягаше по един и същи начин: навиваше часовника си, отбелязваше в дневника какво е било времето през деня, свалеше обувките си – непременно първо дясната, после лявата – и ги поставяше една до друга пред кревата, откъм своята страна.

По-чистопльтен човек не съм виждала. Сменяше бельото си всеки ден. А аз перях ли, перях. Беше чист до болезненост. Бръснеше се по два пъти на ден. Изразходваше повече вода от който и да било хаваец. А работеше за двама бели, дори повече. И разбираше какво бъдеще имат водите на Наала.

– И те направи богата, но не и щастлива – каза Марта.

Бела кимна с въздишка.

– В края на краищата какво е богатството, Марта? Ето, докарах си с парахода нов „ПиърсАроу“. Третият за две години. Но, боже мой, какво значат всички автомобили и всички доходи на света в сравнение с един любим човек – любовник, другар и съпруг, с когото да делиш труд, скърби и радости, с един-единствен мъж, любовник и съпруг...

Гласът ѝ затихна. Двете седяха мълчаливо в меката тишина. През поляната към тях закуцуква с тояжка в ръка старица – сбръчкана, сгърбена, свита одве под тежестта на цял век. Очите ѝ – две цепки между изсъхналите клепачи – бяха остри като на орел. Тя се отпусна на земята в краката на Бела и замърмори на хавайски с беззъбата си уста, затананика възхвалява към Бела и всичките ѝ деди, като ги съчета с импровизирано приветствие по случай завръщането ѝ през голямата вода – от Калифорния. Без да престава да тананика, тя заразтрива ловко със старите си пръсти обутите в копринени чорапи крака на Бела – от глезена до коляното и нагоре.

После изпя песен и на Марта, масажира краката ѝ и двете сестри със сълзи на очи заговориха със старата прислужница на древния език, взеха да ѝ задават вечните въпроси за нейното здраве, за възрастта ѝ, за

прапра внуците – нали ги беше масажирала още като деца в голямата къща в Килохана, а нейната майка беше баба и така от поколение на поколение. След като поговориха с нея колкото се полагаше, Марта стана, придружи я до къщата, даде ѝ пари и нареди на високомерните и красиви прислужнички японки да се погрижат за грохналата хавайка, да я нагостят с пой, което се приготвя от корените на водна лилия, с ямака, т. е. сурова риба със счукани орехи, и лиму, едно водорасло за беззъби старци, лесно смилаемо и приятно на вкус. Това бяха старите феодални отношения: вяност на обикновения човек към господаря, грижа от страна на господаря към обикновения човек: а Марта, три четвърти бяла, с англосаксонска кръв в жилите си, не по-зле от чистокръвна хавайка помнеше и спазваше изчезващите някогашни обичаи.

Тя тръгна обратно към голямото дърво, а Бела проследи движенията ѝ и сякаш я прегръщаше и милваше с любещия си поглед. Марта беше по-ниска от Бела, но само мъничко по-ниска и не така царствена в походката си; и все пак тя беше истинска дъщеря на полинезийските вождове, красива и великолепно сложена, несъстарена, а само смекчена от времето, с чудесна фигура, която добре се очертаваше под полусвободната черна копринена рокля с богати поли и черна дантела по края – рокля, по-скъпа от парижки тоалет.

Наблюдавайки двете сестри, които подновиха разговора си, всеки би забелязал поразителната прилика между тях: еднакъв чист, прав профил, широки скули, голямо чело, сребристи буйни коси, нежни уста, говорещи за закърмена отпреди десетилетия и вече привична гордост, прекрасни тънки извити вежди над не по-малко прекрасни продълговати кафяви очи. Ръцете им, почти непроменени от годините, впечатляваха с тънките заострени пръсти, които още от люлката са били масажирани с обич от стари хавайки като тази, която сега гощаваха с пой, ямака и лиму.

– Така изкарахме една година – поднови разказа си Бела – и да ти кажа, нещата взеха да се оправят. Започнах да свиквам с Джордж. Така са устроени жените. Поне аз съм такава. Пък и той всъщност беше добър човек. И справедлив. Притежаваше всички стари пуритански добродетели. Започнах да свиквам с него, да се привързвам, дори, бих казала, да го обичам. И ако чичо Джон не ми бе дал тогава коня, сигурна съм, че щях да го обикна, истински и щях да живея в мир и щастие с него, разбира се, малко скучничко щастие.

Но разбери, аз не познавах никакъв друг мъж,, мъж, който да е различен от него, по-добър от него. Започнах да изпитвам радост, като го

гледах да чете в краткия промеждутък между вечерята и лягането, да изпитвам радост, когато дочухах тропота на копитата на коня му, с който се връщаше вечер от безкрайните обиколки из ранчото. А редките му, но искрени похвали ме караха да примирам от щастие – да, Марта, аз даже се червях от неговите кратки справедливи похвали за една или друга работа, която бях свършила както трябва. И всичко щеше да си върви гладко до края на съвместния ни живот, ако не бе се наложило да замине с параход за Хонолулу. Пак по работа. Щеше да отсъства най-малко две седмици, за да уреди първо някои работи на Гленови, а после – свои: да купи още земи в Наала. Знаеш ли, купуваше диви планински участъци около самия вододел, в които нямаше нищо ценно освен водата, и те вървяха само по петдесет цента акърът. Имах нужда от малко разнообразие, та пожелах да отида с него в Хонолулу. Но той – нали все мислеше за икономии – реши да ме прати в Килохана. Това пътуване до родния ми дом не само нямаше да му струва нищо, но щеше да му даде възможност да икономиса и тия жалки центове, които бих изразходвала за храна, ако останех в Наала – а за него това означаваше още: няколко акра земя. Но в Килохана чичо Джон се съгласи да ми даде кон.

През първите дни у дома се чувствавах като в рая. Отначало просто не ми се вярваше, че на света може да има толкова много храна. Невероятното разсипничество на продукти ме ужасяваше. Във всичко виждах разсипничество – така добре ме бе дресирал мъжът ми. Ами че там не само слугите, но и стари техни роднини и най-далечни познати се хранеха по-добре, отколкото ние с Джордж. Знаеш как' беше и в Килохана, и у Паркъррови – всеки ден се колеше крава, бързоходци доставяха риба от езерата в Уайпио и Кихоло, винаги се ядеше само най-хубавото и най-скъпото...

А каква обич, как всички в нашето семейство се обичат! Знаеш какъв беше чичо Джон. А там бяха и братята ни Уолкот и Едуард и всичките по-малки сестри, само ти и Сали липсвахте – още не бяхте свършили училище. Точно тогава бяха дошли на гости леля Елизабет и леля Джанет с мъжа си и всичките дечурлига. По цял ден прегръдки, целувки и мили думи – всичко, което ми бе липсвало през тези дълги и скучни дванадесет месеца. Жадувах за такъв живот. Приличах на корабкрушенец, който най-после е достигнал с лодката си бряг, където при дънерите на палмите бълбукат студени извори.

И тогава се появиха те, идваха с коне от Кауай-хае, където бяха дошли с кралската яхта – цяла кавалкада, двама по двама, всички окичени с гирлянди от цветя, млади, щастливи и весели, на коне от

Паркъровото ранчо, тридесет души, а с тях сто от Паркъровите каубои и още толкова техни собствени слуги – истински кралски кортеж. Разбира се, този излет беше устроен от принцеса Лихуе – ние още тогава знаехме, че я гори и топи страшна болест, туберкулоза; но с принцесата бяха и племенниците ѝ: принц Лилолило, когото навсякъде посрещаха като бъдещ крал, и братята му – принц Кахекили и принц Камалау. Съпровождаше я и Ела Хигинсуърт – тя с право твърдеше, че по линия на Кауаи в нея има повече кралска кръв, отколкото в управляващото кралско семейство; че и Дора Найлс, и Емили Лоукрофт, и... но защо да ти ги изреждам всичките. С Ела Хигинсуърт живеехме в една стая в пансиона към Кралското училище. Те спряха у нас да отдъхнат за един час: пиршество не направихме, защото пиршество ги очакваше у Паркърови, но за мъжете имаше бира и по-силни напитки, а за жените – citronада, портокали и освежителни пъпеши.

То бяха прегръдки с Ела Хигинсуърт, че и с принцесата, която ме помнеше, и с всички останали момичета и жени, а после Ела поговори с принцесата и тя ме покани да се присъединя към тях – да ги догоня в Мана, откъдето щяха да тръгнат след два дена. Бях луда, луда от щастие, особено след едногодишното заточение в тази сива Наала. И все още

бях на деветнадесет години, една седмица ми оставаше да навърша двадесет.

О, и през ум не ми минаваше как може да свърши всичко това. Толкова се заплеснах с жените, че не обърнах внимание на Лилолило, забелязах го само отдалече да стърчи високо над останалите мъже. Никога не бях ходила на такъв излет. Помнех, как приемаха знатните гости в Килохана и Мана, но тогава бях още малка и не ме канеха, после заминах да се уча и накрая се омъжих. Знаех какво ми предстои – две седмици райско блаженство, почти! нищо, като си представех нови дванадесет месеца в Наала.

И така, помолих чичо Джон да ми даде кон, което всъщност означаваше три коня – още един за слугата и един товарен. Тогава още нямаше шосета нито автомобили. А какъв кон ми се падна! Казваше се Хило. Ти не го знаеш. Още беше на училище и преди да се върнеш на другата година, той счупи врата си и врата на ездача по време на лов на диви говеда в Мауна Кеа. Може би си чула за ездача – млад американец, флотски офицер.

– Лейтенант Баусфийлд – кимна Марта.

– Но Хило беше чудо! За първи път го възсядаше жена. Близо

четиригодишен, току-що обяден. Беше толкова черен и гладък, че на силна светлина блестеше като сребро. Това беше най-едрият яздитен кон в цялото ранчо – от кралския жребец Спарклингдю и една дива кобила; само преди няколко седмици му бяха метнали ласото. В живота си не съм виждала такава красота. Приличаше досущ на планински кон – здрав и добре развит, със заоблени широки гърди и шия на чистокръвен бегач – стройна, но не кльошава, а пък какви чудесни заострени уши – не толкова малки, че да изглеждат! зли, нито прекалено големи като на инатесто муле. Краката му също бяха чудесни – с безупречна форма и сигурна стъпка, с такива дълги, гъвкави глезени, че като си на седлото, не усещаш кога стъпва.

– Спомням си – прекъсна я Марта, – веднъж; чух принц Лилолило да казва на чичо Джон, че си най-добрата ездачка на Хаваите. Това беше две години по-късно, когато се бях върнала от училище, а ти още живееше в Наала.

– Нима каза така! – възкликна Бела. Кръвта

нахлу в лицето ѝ, а продълговатите кафяви очи заблестяха – тя се пренесе в миналото, при любимия си, който близо преди половин век се бе превърнал в прах. Но от благородна скромност, тъй присъща на хавайките, тя потули този изблик на чувства с нови възхвали за Хило: – Ах, когато ме носеше нагоре-надолу по тревистите хълмове, струваше ми се, че прескачам бариери насън – сякаш излиташе над високата трева, скачаше като елен, като заек, като фокстериер, разбираш ли? А как танцуваше, как се вдигаше на задните си крака, как държеше главата си! Това беше кон за пълководец, за един Наполеон или Кичънър. Пък очите му едни такива... не зли, а умни, хитри, сякаш все криеше някоя шега и аха да се размее.

Та помолих чичо Джон да ми даде Хило. Чичо Джон ме погледна, погледнах го и аз и почувствувах, че си мисли: „Скъпа ми Бела“ и макар да гледаше мене, пред него стоеше образът на принцеса Наоми. И чичо Джон се съгласи. Така се случи всичко. Но той настоя първо да изпробвам Хило – или по-право себе си, – без някой да ме гледа. Огън, огън ти казвам! Но в него нямаше никаква злоба, никакво коварство. Току измисляше разни номера, но аз се правех, че не забелязвам. Не се боях и това ми даваше възможност да го карам непрекъснато да чувствава моята воля, тъй че нито за миг не можеше да си представи, че не аз съм господар на положението.

Често съм се питала помислял ли е чичо Джон как може да завърши всичко това. И на мен самата не ми бе минало през ум в деня, когато

пристигнах с коня при принцесата в Мана. А там бяха направили едно пиршество! Знаеш как умееха Паркъррови да посрещат гости. Лов на глигани ли не щеш, лов на диви говеда ли не щеш, обядване ли не щеш... Помещенията за слугите бяха претъпкани. Надошли бяха всички каубои от ранчото. И всички момичета от Уаймеа, Уайпио, Хонокаа и Паауило; и сега са пред очите ми – насядали на редици върху каменния зид на говедарника и плетат венци за възлюбените си. А какви нощи, упойващи нощи, с песни и танци, и навсякъде под дърветата в имението – влюбени двойки. Принцът...

Бела млякна и прехапа устни със ситните си, все още безупречни зъби. Мъчейки се да се овладее, тя зарея поглед към далечния син хоризонт. Като се успокои, пак се обърна към сестра си.

– Истински принц беше той, Марта. Ти си го виждала в Килохана преди. . . след като се прибра у дома от учение. Хващаше окото на всяка жена, пък и на всеки мъж. Двадесет и пет годишен беше – красавец, в разцвета на младостта си, голям и силен физически, голям и силен по дух. Каквото и буйно веселие да ставаше, каквито и лудешки забавления да имаше, той сякаш никога не забравяше, че е от кралски род и всичките му деди са били вождове – като се почне още от онзи, за когото има песни – който преплавал с кануто си до Таити и Раиатеа и обратно. Той беше благороден, мил, приветлив, общителен, любезен с всекиго, но и строг, суров и рязък, когато биваше много ядосан. Трудно ми е да изразя това. Беше мъж, до мозъка на костите си, и принц до мозъка на костите си, в него имаше някакво момчешко добродушие и желязна твърдост, тъй че ако бе стъпил на престола, щеше да бъде един добър и силен крал.

И досега го виждам – такъв, какъвто беше в този първи ден, когато се докоснах до ръката му и разговарях с него. . . размених само няколко думи, и то плахо, съвсем не като жена, която от цяла година вече е омъжена за един сив чужденец. Половин век измина от тази среща – ти помниш как се обличаха тогава нашите младежи: бели обувки, бели панталони, бяла копринена риза, а през кръста широк испански пояс в ярък цвят, – половин век измина, а все още пазя този образ в сърцето си. Той стоеше на поляната заобиколен от приятели, а Ела Хигинсуърт ме поведе да ме представи. Тъкмо тогава принцеса Лихуе й подхвърли някаква закачка, та Ела се спря да й отвърне и ме остави на една-две крачки пред себе си.

И докато стоях така, смутена и развълнувана, той случайно ме

забеляза. Боже, как ясно го виждам и сега – отметнал леко глава назад и в цялата му фигура нещо лъчисто, властно и удивително безгрижно – една свойствена само нему поза. Погледите ни се срещнаха. Той леко се наклони напред. Не зная какво стана. Заповед ли ми даде и аз се подчиних? Не знам. Знам само, че бях хубава в този ден – с венец от дъхави цветя на главата и с чудната рокля на принцеса Наоми, която чичо Джон извади за мене от забранената стая; знам още, че се отправих към него сама през поляната, а той остави приятелите си и тръгна да ме посрещне. Вървахме през моравата един срещу друг, като че за нас нямаше друг път в живота.

Много красива ли бях като млада, Марта? Не зная. Не зная. Но в този миг, когато цялата му красота и царствена мъжественост проникнаха до самото ми сърце, изведнъж почувствувах и своята красота – как да ти кажа? – като че ли той излъчваше съвършенство, което проникваше в мен и ми се отразяваше.

Не си казахме нито дума. Но знам, че вдигнах глава и с поглед отвърнах ясно на гърма и тръбния звук на немия призив и че ако в тази минута ме застрашеше смърт, пак бих му се принесла в дар, което сигурно личеше по лицето, по очите, по тялото, по учестеното ми дишане. Красива ли бях, Марта, когато тъкмо навършвах двадесет години, много красива ли бях?

И шестдесет и четири годишната Марта погледна шестдесет и осем годишната Бела и кимна, а в себе си оцени и онази Бела, която седеше пред нея сега – горда глава върху все още закръглена и добре оформена шия, по-дълга, отколкото е обикновено

у хавайките, властно лице с високи скули и високо извити вежди; гъсти вълнисти коси, вдигнати на висока прическа, искрящи със среброто на времето и в рязък контраст с ясно очертаните, тънки черни вежди и дълбоките кафяви очи. И сякаш позаслепена

от това, което видя, Марта плъзна поглед по великолепната гръд на Бела, по пищното, изваяно тяло, към краката в копринени чорапи и обувки с висок ток – крака малки, закръглени, със съвършено, високо извито ходило.

– Веднъж е младост – засмя се Бела. – Лило-лило беше истински принц. По-късно, през нашите чудни дни и нощи край пеещите води, заспалия прибор или по планинските пътища, изучих всяка черта на

лицето му, всяко негово изражение. Как познавах тези прекрасни дръзки очи, този нос – нос на истински потомък на крал Камеама – и най-малката извивка на устата Му. На света няма по-красива уста от устата на хаваеца, Марта.

А какво тяло! Той беше целият царствен атлет – от непокорната права коса до яките бронзови глезени. Онзи ден чух да казват за един от внуците на Уайлдър, че бил „царят .на Харвард“. Хайде де! Как биха нарекли моя Лилолило, ако можеха да го съпоставят с този младок и с целия отбор на Харвардския университет!

Бела млъкна, пое дълбоко дъх и скри в широката пола фините си малки ръце. Лека руменина се разля по лицето ѝ, а очите ѝ заблестяха – тя отново преживяваше щастливите си дни с принца.

– Е, досещаш се какво стана, нали? – сви предизвикателно рамене Бела и погледна сестра си право в очите. – Оставихме веселото имение на Паркъррови и продължихме веселия излет – надолу по втвърдената лава към Кихоло, където се къпахме, ловихме риба, пирувахме и спахме на топлия пясък под палмите; оттам нагоре към Пуувааваа – лов на глигани, гонитба на диви коне с ласа, лов на диви овни по високите пасбища; после през Кона, та в планините, след това надолу към кралския дворец а Каилуа и там пак къпане – в Кеаухоу, в залива Кеалакекуа, Напоопоо и Хонаунау. Навсякъде хората излизаха да ни посрещат с цветя, даряваха ни с плодове, риба, прасета; със сърца, препълнени с обич и песен, те покорно свеждаха глави пред членовете на кралското семейство, а от устата им се чуваха ту възгласи на възхищение, ту песни за отколешни и незабравими дни.

Всичко стана, както се очакваше, Марта. Знаеш какви сме ние хавайците. Какви бяхме преди петдесет години. Лилолило беше прекрасен. Аз бях полудяла. Лилолило можеше да подлуди всяка жена, И ставах дважд по-неразумна, като си спомнех, че ме очаква сивият студен дом в Наала. Знаех какъв ще бъде краят. Нямах никакви съмнения. И никакви надежди. В онези години не можеше и да се мисли за развод. Жената на Джордж Кастнър никога не можеше да стане кралица на Хаваите, дори ако преобразованията, които предричаше чичо Робърт, се извършеха не толкова скоро и Лилолило успееше да стане крал. Но аз и не помислях за трона. Искаше ми се само да стана царица на сърцето на Лилолило – негова съпруга и другарка. Ала не се заблуждавах. Което е невъзможно, невъзможно е, не градах въздушни кули.

Самият въздух около нас беше наситен с любов. О, как ме любеше Лилолило! Украсяваше главата ми с венци, неговите бързоходци ми

носеха цветя чак от градините на Мана – помниш ги; тичаха с цветята по петдесет мили през планини и втвърдена лава и ми ги донасяха в саксийки от бананова кора, свежи, сякаш току-що са били откъснати; нежнорозови пъпки на дълги стъбла – като наниз от неаполитански корал. А при пиршествата, при безкрайните пиршества трябваше да седя винаги до него на рогозката на Макалоа – лично негова, на която не смееха да сядат обикновени смъртни, освен ако той пожелаеше и разреши. И трябваше да топя пръстите си в неговата лична па уай холои (купа), в чиято топла вода плуваха дъхави цветове. Да, без да го е грижа, че всички виждат благоволение му към мен, той ме караше да вземам от неговите блюда и сол, и червен пипер, и лиму, и счукани орехи, а риба ядях от неговата дървена талерка от коу, в която е ял при такива излети и самият Камеама. На мене ми поднасяха и всички лакомства, предназначени само за Лилолило и принцесата. Всича ми с неговите ветрила от пера и неговите слуги бяха мои слуги, и самият той беше мой; и от увенчаната с цветя глава до блажените нозе аз бях обичана жена.

Бела пак прехапа устни и зарея поглед към морето, докато се успокои и сложи в ред мислите си.

– Вървахме все по-нататък и по-нататък – през Кона и Кау, Хупулоа и Капуа до Хонуапо и Пуналуу; цял един живот, събран в тези две кратки седмици. Цветето разцъфтява само веднъж. Това беше времето на моя цъфтеж – Лилолило край мен, а аз на моя чуден Хило, същинска кралица – не на Хаваите, а на Лилолило и любовта. Казваше ми, че съм слънчев лъч върху черния гръб на левиатан; нежна капка роса върху димящия гребен на течна лава; дъга върху гръмоносен облак. . .

Бела млъкна за миг.

– Няма да ти казвам как той ме наричаше – продължи сериозно тя, – но неговите думи бяха любовен плам и чиста красота, той редеше песни за мене, песни за звездни нощи, и ми ги пееше пред всички, когато пирувахме изтегнати на рогозките, аз – до него на рогозката на Макалоа.

Наближихме Килауеа и с това дивният сън наближи края си; естествено, хвърлихме в кипящия кратер нашите дарове за богинята на огъня Пеле – венци, риба, пой, загърнато в листа. После се спуснахме надолу през старата Пуна, веселихме се, танцувахме и пяхме ъ Кохоуалеа, Камаили и Опихикао, къпахме се в бистрите води на Калапаноките езера. Най-последно излязохме на крайбрежието, в Хило.

Това беше краят. Не разменихме нито дума. Но и без думи беше ясно, че това е краят. Яхтата го чакаше. Бяхме закъснели с дни. От

Хонолулу дойдоха вести, че кралят съвсем се е побъркал, че католически и протестантски мисионери кроят тайно заговори, че възникват неприятности с Франция. Те заминаха от Хило със смях, с цветя и песни – тъй както две седмици преди това бяха пристигнали в Кауайхае. Беше весело изпращане, носеше се смях, разменяха се шегички, последни напътствия, поздравии. Когато котвата се вдигна, хор от момчета на Лилолило запя прощална песен от палубата, а ние, насядали в големите лодки, видяхме как вятърът изду платната и яхтата започна да се отдалечава от брега.

Докато траеше суматохата и възбудата около изпращането, Лилолило, забравил за всички, с които трябваше да се сбогува или да размени по някоя дума и шегичка, се беше навел през борда и гледаше право към мене. На главата си носеше венеца, който сама му бях изплела и сложила. Заминаващите започнаха да хвърлят своите венци на приятелите си в лодките. Аз не се надявах, не чаках... И все пак като че ли се надявах мъничко, но това не личеше на лицето ми, което беше гордо – и весело като на всички останали. Но Лилолило направи това, което знаех, че ще направи, което очаквах от самото начало. Като ме гледаше прямо и открито в очите, свали от главата си моя чудесен венец и го скъса на две. Видях устните му да произнесат беззвучно само една дума – пау (край). Без да сваля очи от мен, той скъса двете половини на венеца още на две и хвърли тия останки – не на мен, а във водата, която ни делеше. Пау. Всичко бе свършено...

Бела дълго мълча, вперила поглед в морския хоризонт. Марта не се решаваше да изрече с думи своето съчувствие, но очите ѝ се бяха овлажнили.

– Този ден тръгнах обратно по стария лош път край брега на Хамакуа – продължи Бела с глас, суров и сух отначало. – Този ден не беше толкова труден. Бях зашеметена. Дотолкова бях завладяна от чудните преживявания, които трябваше да забравя, та не съзнавах, че трябва да забравя. Прекарах нощта в Лаупахоехое. Знаеш ли, очаквах една безсънна нощ. Но уморена от ездата и все още зашеметена, спях цяла нощ като пребита.

Следният ден беше ужасен – с непрекъснат вятър и проливен дъжд. Боже, как духаше и валеше! Пътят стана невъзможен. Конете се хлъзгаха и падаха на всяка крачка. Каубоят, когото чичо Джон ми бе дал, отначало искаше да се върнем, но после тръгна покорно след мен и само клатеше глава и мърмореше, че съм полудяла. Товарния кон оставихме в Кукуихаеле. На едно място трябваше едва ли не да плуваме в река от

кал. В Уаймеа се наложи каубоят да смени коня си. Но моят Хило издържа докрай. От ранни зори до полунощ не слязох от седлото, докато най-после стигнахме Килохана, чичо Джон ме пое от коня, внесе ме на ръце в къщата, вдигна прислужничките от сън, за да ме преоблекат и разтрият, а той ми наля топло вино и ме остави да спя. Сигурно съм блънувала и крещяла насън. Сигурно чичо Джон се е досетил за всичко. Но никога думица не е казал – нито другиму, нито на мен. Каквото и да е угадил, заключил го е в непристъпната стая с олтара на принцеса Наоми.

Запазила съм някои откъслечни спомени от този ден: съкрушена, изпълнена с безсилна ярост срещу съдбата, а дъждът плющи и разпуснатите ми коси се сплитат и лепнат по лицето и гърдите ми; потокът от сълзи се смесва с цялата тази мокрота, аз беснея от злоба и негодувание срещу света, устроен тъй лошо и несправедливо. Помня, че блъсках с юмруци по седлото, ругаех каубоя, забивах шпори в хълбоците на нещастния красавец Хило и се молах от сърце и душа той да се разбеснее, да се изправи на задните си крака и падайки, да ме смаже под себе си – тогава мъжете няма вече да се наслаждават на красивото ми тяло – или да ме хвърли от пътя в дъното

на пропастта и тогава за мен да кажат пау – тъй безвъзвратно, както го изрече само с устни Лилолило, когато скъса моя венец и го хвърли в морето...

Джордж се забави в Хонолулу повече, отколкото се предвиждаше. Когато се върна в Наала, аз вече го чаках там. Мъжът ми ме прегърна тържествено, целуна ме равнодушно в устата, прегледа важно езика ми, каза, че не съм добре, даде ми рициново масло и ме сложи да спя с топли тухли на краката. И аз отново станах част от сивия живот в Наала – като част от часовников механизъм, като зъбец или колелце, което неспирно и неумолимо се върти, върти, върти. И Джордж пак ставаше всяка сутрин в четири и половина и излизаше с коня си в пет. И пак вечната овесена каша, и пак отвратителното евтино кафе, и пак това говеждо – прясно и сушено, прясно и сушено. Готвех, печах и перях. Въртях ръчката на разнебитената машина и шиех евтините си рокли. Вечер след вечер, през безкрайната вечност на още две години, седях срещу него на масата до осем часа, кърпех му евтините чорапи и долнокачественото бельо, а той четеше миналогодишни списания, взети от някого, защото му се свидеше да се абонира. После идваше време за спане – газта пари струва – и той навиваше часовника си, вписваше в дневника какво е било времето, сваляше обувките си – първо дясната – и ги поставяше една

до друга пред кревата, откъм своята страна.

Но сега вече нямаше и следа от привързаността, която бях започнала да изпитвам към Джордж, преди принцеса Лихуе да ме покани на излета и преди чичо Джон да ми даде коня. Ето, виждаш ли, Марта, всичко това нямаше да се случи, ако чичо Джон бе отказал да ми даде коня. Но сега вече бях познала любовта и познавах Лилолило; нима след това мъжът ми можеше да спечели моето уважение и привързаност? През следващите две години в Наала живееше една мъртва жена, която някак си ходеше, разговаряше, печеше, переше, кърпеше чорапи и икономисваше газ...

Лекарите казваха, че цялата причина била в неговото долнокачество, недостатъчно топло бельо – нали и в зимните бури все ходеше по върховете на Наала да търси извори. Неговата смърт не ми причини мъка. Аз вече се бях измъчила. Но не ме и зарадва. Радостта ми бе умряла още когато Лилолило хвърли моя венец в морето и нозете ми забравиха какво значи упоението на танца. Лилолило почина месец след Джордж. Не го бях виждала повече след раздялата в Хило. Охо, после имах обожатели колкото щеш. Но и аз се оказах като чичо Джон. Можех да отдам сърцето си само веднъж. В Килохана чичо Джон бе направил олтар на принцеса Наоми.

От петдесет години и за Лилолило има такъв олтар – в моето сърце. И ти си първата, Марта, която допуснах до този олтар.

Още един автомобил зави и спря пред къщата и на моравата се появи мъжът на Марта. Изправен, строен, с посивяла глава и войнишка осанка, Роско Кандуел беше един от „петимата големи“, които, събрали в ръцете си огромни средства, определяха съдбините на Хаваите. Макар и да беше чистокръвен бял, роден в Нова Англия, той сърдечно прегърна и разцелува Бела по хавайски обичай. Скандуел от пръв поглед разбра, че тук се е водил чисто женски разговор, и макар у двете сестри да личеше дълбоко вълнение, мъдростта на годините ще им помогне да се успокоят бързо.

– Елси пристига с дечурлигата, току-що получих радиograma от парахода – съобщи той, след като целуна и жена си. – Ще останат няколко дни у нас, а после ще продължат към Мауи.

– Смятах да те настаня в розовата стая, Бела – заразсъждава гласно Марта. – Но тя ще е по-удобна за Елси с децата и гувернантите, та тебе ще сложа в стаята на кралица Ема.

– Още по-добре, аз и миналия път бях в нея – рече Бела.

Роско Скандуел, който отлично знаеше какво значи любовта в

Хаваите, изправен, строен, представителен, застана между двете добре сложени сестри и като прегърна всяка през великолепната талия, тръгна с тях към дома.

КРАЙ

Jack London
On the Makaloo Mat, 1916

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 1 май 2003

Публикация:

Джек Лондон, Разкази и новели
Книгоиздателство „ГЕОРГИ БАКАЛОВ“, ВАРНА, 1987
Анелия Бошнакова, Сидер Флорин, преводачи, 1987
Борис Дамянов, Желяз Янков, Сидер Флорин, Тодор Вълчев, преводачи, 1963

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2225>]